

УДК 514.18

КОМПОЗИЦІЙНІ МАТРИЦІ – ГЕОМЕТРИЧНА ФІГУРА

Павленко О.М., к.т.н.*

alexander8944@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8646-2622

Муртазієв Е.Г., к.пед.н.*

ernest_gaf@ukr.net, ORCID: 0000-0002-2154-5523

Лисенко К.Ю., к.т.н.*

lyksyushka24@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3047-6352

Верещага В.М., д.т.н.

vervik1949@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0038-8300*Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького (Україна, м. Запоріжжя)**Мелітопольська школа прикладної геометрії імені Володимира Найдюша*

Надано означення композиційної матриці-геометрична фігура та її позначення. Означено коло геометричних фігур – це дискретно задані криві лінії, дискретно задані поверхні та дискретно задані геометричні тіла, для яких утворюватимуться компоматриці-геометрична фігура.

Надано записи утворення однорозмірної компоматриці-геометрична фігура для окремої кривої лінії без урахування та з урахуванням параметричних напрямів. При цьому, розглядаються варіанти як неперервної так і дискретної кривих ліній. Розроблено також варіанти позначення компоматриць-геометрична фігура для кривих, що входять до складу поверхонь та геометричних тіл з урахуванням їхніх параметричних напрямів. Розроблено варіанти позначень дворозмірних компоматриць-геометрична фігура для поверхонь, що є окремими геометричними утвореннями і для поверхонь, які входять до складу геометричного тіла. При цьому, розглядаються варіанти поверхонь, що містять тільки неперервні каркаси ліній або тільки дискретні каркаси ліній, або змішаний варіант і дискретні, і неперервні за різними параметричними напрямками. Розроблено позначення трирозмірних композиційних матриць-геометрична фігура для геометричного тіла яке утворюється трьома каркасами лише дискретних ліній або лише каркасами неперервних ліній, або змішаний варіант – за одним параметричним напрямом каркас неперервних ліній, а за іншим є каркас дискретних ліній. Також розроблено позначення компоматриць-геометрична фігура для геометричного тіла, що утворюється неперервною або дискретною поверхнею і каркасом неперервних або дискретних ліній. Розроблено також варіанти позначення трирозмірних компоматриць-геометрична фігура для геометричного тіла, що задається каркасом точок, упорядкованих у каркаси дискретних ліній. Надано пояснення щодо утворення

* Науковий консультант – д.т.н., професор Верещага В.М.

компоматриць-геометрична фігура для геометричного тіла, яке є суцільно неперервним. Ця компоматриця-геометрична фігура є основою для утворення трипараметричного точкового поліному, який композиційно інтерполює точки геометричного тіла як на його поверхні так і всередині нього.

Ключові слова: Компоматриця-геометрична фігура, компоматриця точкова, компоматриця параметрична.

Постановка проблеми. Компоматриця-геометрична фігура утворюється шляхом множення компоматриці точкової на відповідну компоматрицю параметричну. Утворюються компоматриці-геометрична фігура для дискретно заданих кривих ліній, для дискретно заданих поверхонь довільної форми, для дискретно заданих геометричних тіл. При цьому, кожний із названих геометричних об'єктів може містити і кратні точки. На основі компоматриць-геометрична фігура утворюються однопараметричні точкові поліноми для кривих ліній, двопараметричні точкові поліноми для поверхонь і трипараметричні точкові поліноми для геометричних тіл. Усе це різноманіття варіантів і геометричних об'єктів, і точкових поліномів вимагає наявної систематизації компоматриць-геометрична фігура. Отже, актуальною проблемою є систематизація усіх видів компоматриць-геометрична фігура для кривих ліній, поверхонь і геометричних тіл.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теорія композиційного геометричного моделювання дістала розвиток у роботах [1-5]. Також розглядаються питання щодо параметричних композиційних матриць у роботі [6], щодо точкових компоматриць у роботі [7]. Однак, у цих роботах не розглядаються питання щодо систематизації компоматриць-геометрична фігура. Отже, актуальним є питання щодо систематизації та системного викладення відомостей відносно видів компоматриць-геометрична фігура та умовного їхнього позначення.

Формулювання цілей статті. Здійснити систематизацію компоматриць-геометричної фігури та їхніх умовних позначень для можливих видів цих компоматриць.

Основна частина. Композиційною матрицею-геометрична фігура є компоматриця, що утворена множенням відповідних компоматриць точкової та параметричної, створених на основі цієї геометричної фігури.

Позначаються компоматриці геометричної фігури прописними літерами з долішнім індексом: "Ф", які узяті у подвійні квадратні дужки – $[[M_\Phi]]$. Усю решту інших атрибутів щодо їхнього позначення будемо деталізувати під час викладення подальшого матеріалу цієї статті.

У даній статті розглядатимемо як геометричні фігури – дискретно задані криві лінії, дискретно задані поверхні та дискретно задані геометричні тіла.

1) Нехай для дискретно заданої кривої лінії утворені компоматриці

точкова і параметрична: $\llbracket A_i \rrbracket$ та $\llbracket p_i(t) \rrbracket$, $0 \leq t \leq t_n$. Це однорозмірні компоматриці, відповідно, точкова і параметрична для окремо розташованої кривої лінії без визначення параметричного напрямку. Тоді компоматриця-геометрична фігура матиме вигляд:

$$\llbracket M_\Phi \rrbracket = \llbracket A_i \cdot p_i(t) \rrbracket, 0 \leq t \leq t_n. \quad (1)$$

Це однорозмірна компоматриця-геометрична фігура для неперервного подання окремо розташованої кривої лінії без визначення її параметричного напрямку. Для дискретного подання кривої лінії компоматриця (1) матиме наступний вигляд:

$$\llbracket M_\Phi \rrbracket = \llbracket A_i \cdot p_i(t_i) \rrbracket, t_1 \leq t_i \leq t_n. \quad (2)$$

Це однорозмірна компоматриця-геометрична фігура для дискретного подання окремо розташованої кривої лінії без визначення її параметричного напрямку.

Про те, що (1) і (2) є однорозмірними компоматрицями є наявність одного підкомпатричного індексу: "l" та долішнього індексу: "i".

Надамо позначення аналогічних компоматриць для кривих ліній, що зорієнтовані за параметричними напрямками.

$$\llbracket L_\Phi \rrbracket = \llbracket A_i \cdot p_i(u) \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l. \quad (3)$$

Це однорозмірна компоматриця-геометрична фігура для неперервної кривої лінії як геометричної фігури, що зорієнтована у параметричному напрямку u .

$$\llbracket M_\Phi \rrbracket = \llbracket A_j \cdot q_j(v) \rrbracket, 0 \leq v \leq v_m. \quad (4)$$

Те саме для параметричного напрямку v .

$$\llbracket N_\Phi \rrbracket = \llbracket A_k \cdot r_k(w) \rrbracket, 0 \leq w \leq w_n. \quad (5)$$

Однорозмірні компоматриці-геометрична фігура (3), (4), (5) формалізують неперервні криві лінії за відповідними параметричними напрямками. Запишемо аналогічні компоматриці для дискретних кривих ліній.

$$\begin{aligned} \llbracket L_\Phi \rrbracket &= \llbracket A_i \cdot p_i(u_i) \rrbracket, u_1 \leq u_i \leq u_l; \\ \llbracket M_\Phi \rrbracket &= \llbracket A_j \cdot q_j(v_j) \rrbracket, v_1 \leq v_j \leq v_m; \\ \llbracket N_\Phi \rrbracket &= \llbracket A_k \cdot r_k(w_k) \rrbracket, w_1 \leq w_k \leq w_n. \end{aligned} \quad (6)$$

Дискретизація у (6) неперервних кривих ліній (3), (4), (5) здійснюється за рахунок надання параметрам відповідних долішніх індексів: u_i, v_j, w_k .

2) Двурозмірні компоматриці-геометрична фігура.

2.1. Двурозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні,

що складаються з каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом u і з каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом v . Тобто, вказана поверхні є зорієнтованою відносно параметричної площини uv .

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ij} \cdot \underline{p}_{ij}(u, v_j) \rrbracket, \quad 0 \leq u \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m. \quad (7)$$

2.2. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, що складається з каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом u і з каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом v .

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ij} \cdot \underline{p}_{ij}(u_i, v) \rrbracket, \quad u_1 \leq u_i \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m. \quad (8)$$

2.3. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, утвореної дискретним каркасом точок, який упорядкований двома каркасами дискретних ліній за параметричними напрямками u та v .

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ij} \cdot \underline{p}_{ij}(u_i, v_j) \rrbracket, \quad u_1 \leq u_i \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m. \quad (9)$$

2.4. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, що складається із каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом u і з каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом w . Тобто вказана поверхні є зорієнтованою відносно параметричної площини uw .

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ik} \cdot \underline{q}_{ik}(u, w_k) \rrbracket, \quad 0 \leq u \leq u_l; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (10)$$

2.5. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, що складається із каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом w і з каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом u . Тобто вказана поверхня є зорієнтованою відносно параметричної площини uw .

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ik} \cdot \underline{q}_{ik}(u_i, w) \rrbracket, \quad u_1 \leq u_i \leq u_l; 0 \leq w \leq w_n. \quad (11)$$

2.6. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, утвореної дискретним каркасом точок, який упорядкований двома каркасами дискретних ліній за параметричними напрямками u і w .

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ik} \cdot \underline{q}_{ik}(u_i, w_k) \rrbracket, \quad u_1 \leq u_i \leq u_l; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (12)$$

2.7. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, що складається із каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом v із каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом w . Тобто, вказана поверхня є зорієнтованою відносно параметричної площини vw .

$$\llbracket N_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{jk} \cdot \underline{r}_{jk}(v, w_k) \rrbracket, \quad 0 \leq v \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (13)$$

2.8. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, що складається із каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом v і з каркасу неперервних ліній за параметричним напрямом w . Тобто, вказана поверхні є зорієнтованою відносно параметричної площини vw .

$$\llbracket N_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{jk} \cdot \underline{r}_{jk}(v_j, w) \rrbracket, \quad v_1 \leq v_j \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \quad (14)$$

2.9. Дворозмірна компоматриця-геометрична фігура для поверхні, утвореної дискретним каркасом точок, який упорядкований двома каркасами дискретних ліній за параметричними напрямками u і w .

$$\llbracket N_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{jk} \cdot \overline{r_{jk}(v_j, w_k)} \rrbracket, v_1 \leq v_j \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (15)$$

2.10. Усі компоматриці-геометрична фігура для поверхонь (7), ..., (15) дискретно задають поверхні за відповідними напрямками. Покажемо усі варіанти неперервного завдання поверхонь, що включають усі розглянуті вище варіанти (7), ..., (15).

$$\left. \begin{aligned} \llbracket L_{\Phi} \rrbracket &= \llbracket A_{ij} \cdot \overline{p_{ij}(u, v)} \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m. \\ \llbracket M_{\Phi} \rrbracket &= \llbracket A_{ik} \cdot \overline{q_{ik}(u, w)} \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; 0 \leq w \leq w_n. \\ \llbracket N_{\Phi} \rrbracket &= \llbracket A_{jk} \cdot \overline{r_{jk}(v, w)} \rrbracket, 0 \leq v \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \end{aligned} \right\} \quad (16)$$

Тут у дужках (16) вказано параметри, що визначають параметричну площину, відносно якої є зорієнтованою відповідна поверхня.

3) Трирозмірні композиційні матриці-геометрична фігура для геометричного тіла.

3.1. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складаються з каркасу неперервних ліній за параметричним напрямком u і двох каркасів дискретних ліній за параметричними напрямками v та w .

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot \overline{p_{ijk}(u, v_j, w_k)} \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (17)$$

3.2. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складаються з каркасу дискретних ліній за параметричним напрямком u , каркасу неперервних ліній за напрямком v і каркасу дискретних ліній за параметричним напрямком w .

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot \overline{p_{ijk}(u_i, v, w_k)} \rrbracket, u_1 \leq u_i \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (18)$$

3.3. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складається з двох каркасів дискретних ліній за параметричними напрямками u і v і каркасу неперервних ліній за параметричним напрямком w .

$$\llbracket N_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot \overline{p_{ijk}(u_i, v_j, w)} \rrbracket, u_1 \leq u_i \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \quad (19)$$

В усіх трьох розглянутих випадках (17), (18), (19) каркаси неперервних ліній є дискретними.

3.4. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складається із двох каркасів неперервних ліній за напрямками u і v та каркасу дискретних ліній за параметричним напрямком w . Тобто, поверхні, що входять до складу геометричного тіла, є

зорієнтованими відносно параметричної площини uv , а за параметричним напрямом w множина цих неперервних поверхонь є дискретною.

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot p_{ijk}(u, v, w_k) \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (20)$$

$l \times m \times 1$ $i=1, l; j=1, m; k=1, n$

3.5. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складається із двох каркасів неперервних ліній за напрямками u і w та каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом v . Тобто, поверхні, що входять до складу геометричного тіла, є зорієнтованими відносно параметричної площини uw , а за параметричним напрямом v множина цих неперервних поверхонь є дискретною.

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot p_{ijk}(u, v_j, w) \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \quad (21)$$

$l \times 1 \times n$ $i=1, l; j=1, m; k=1, n$

3.6. Трирозмірні компоматриці-геометрична фігура для геометричного тіла, що складається із двох каркасів неперервних ліній за напрямками v і w та каркасу дискретних ліній за параметричним напрямом u . Тобто, поверхні, що входять до складу геометричного тіла, є зорієнтованими відносно параметричної площини vw , а за параметричним напрямом u множина цих неперервних поверхонь є дискретною.

$$\llbracket N_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot p_{ijk}(u_i, v, w) \rrbracket, u_1 \leq u_i \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \quad (22)$$

$1 \times m \times n$ $i=1, l; j=1, m; k=1, n$

В усіх трьох розглянутих випадках (20), (21), (22) каркаси неперервних поверхонь дискретно задають геометричне тіло, тому що у кожного з випадків за одним із параметричних напрямів крива лінія є дискретною.

3.7. Для того, щоб неперервно задати геометричне тіло, компоматриця-геометрична фігура має містити неперервними усі три параметри:

$$\llbracket L_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot a_{ijk}(u, v, w) \rrbracket, 0 \leq u \leq u_l; 0 \leq v \leq v_m; 0 \leq w \leq w_n. \quad (23)$$

$l \times m \times n$ $i=1, l; j=1, m; k=1, n$

Точковий поліном, що утворюватиметься з використанням компоматриці геометричної фігури (23), неперервно інтерполюватиме точки геометричного тіла як на його поверхні так і всередині нього. При цьому, таке буде здійснюватись одним рівнянням цього точкового поліному.

3.8. Трирозмірна компоматриця геометричної фігури для геометричного тіла, що утворюється дискретним каркасом точок, який упорядкований трьома каркасами ліній за параметричними напрямками u , v та w .

$$\llbracket M_{\Phi} \rrbracket = \llbracket A_{ijk} \cdot p_{ijk}(u_i, v_j, w_k) \rrbracket, u_1 \leq u_i \leq u_l; v_1 \leq v_j \leq v_m; w_1 \leq w_k \leq w_n. \quad (24)$$

$l \times m \times n$ $i=1, l; j=1, m; k=1, n$

Усі наведені види компоматриць-геометрична фігура являють собою:

1) основу для утворення однопараметричних точкових поліномів з метою композиційної інтерполяції дискретно заданих кривих ліній;

2) основу для утворення двопараметричних точкових поліномів з метою компоінтерполяції поверхонь довільної форми;

3) основу для утворення трипараметричних точкових поліномів для аналітичного подання, у точковій формі, рівнянь геометричних тіл довільної форми.

Висновки. У найбільш повному та системному викладі розроблено варіанти однорозмірних, дворозмірних і трирозмірних композиційних матриць-геометрична фігура, що дозволить безпомилково утворювати однопараметричні, двопараметричні та трипараметричні точкові поліноми, які композиційно інтерполюватимуть, відповідно, криві лінії, поверхні та геометричні тіла довільної форми.

Література

1. Адоньєв Є.О. Композиційний метод геометричного моделювання багатofакторних систем: дис. ... д-ра техн. наук. К.: КНУБА, 2018, 512с.
2. Верещага В.М. Композиційне геометричне моделювання: Монографія. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2017, 108с.
3. Верещага В.М., Найдиш А.В., Адоньєв Є.О., Лисенко К.Ю. Основи композиційного геометричного моделювання: навчальний посібник. Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. 255 с.
4. Лисенко К.Ю. Теоретичні основи методів утворення композиційних ліній і поверхонь: дис...к.т.н. Київ. КНУБА, 2022. 267с.
5. Павленко О.М. Порівняльний аналіз композиційної інтерполяції з традиційними методами. Прикладна геометрія та інженерна графіка. К., 2022. Вип. 103. С. 162-174.
6. Павленко О.М. Параметричні композиційні матриці. Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Обухівські читання» 30 березня 2023 р. КНУБА. Київ, 2023, с. 91-96.
7. Лисенко К.Ю. Точкові композиційні матриці. Збірник тез доповідей XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Обухівські читання» 30 березня 2023 р. КНУБА. Київ, 2023, с. 97-99.

COMPOSITION MATRICES - GEOMETRIC FIGURE

Oleksandr Pavlenko, Ernest Murtaziiev, Kseniia Lysenko, Viktor Vereshchaha

The definition of the composite matrix-geometric figure and its notation are given. The circle of geometric figures is defined - these are discretely specified curved lines, discretely specified surfaces and discretely specified geometric bodies, for which the compomatrix-geometric figure will be formed.

Records of the formation of a one-dimensional compomatrix-geometric figure for a separate curved line without taking into account and taking into account parametric directions are provided. At the same time, variants of both continuous and discrete curved lines are considered. Variants of notation of composite matrices-geometric figure for curves included in the composition of

surfaces and geometric bodies, taking into account their parametric directions, have also been developed. Variants of designations of two-dimensional compomatrix-geometric figure for surfaces that are separate geometric formations and for surfaces that are part of a geometric body have been developed. At the same time, options for surfaces containing only continuous frames of lines or only discrete frames of lines, or a mixed version of both discrete and continuous in different parametric directions are considered. The notation of three-dimensional composite matrices-a geometric figure for a geometric body formed by three frames of only discrete lines or only frames of continuous lines, or a mixed version - a frame of continuous lines along one parametric direction, and a frame of discrete lines along the other, has been developed. Also developed is the notation of compomatrixes-a geometric figure for a geometric body formed by a continuous or discrete surface and a framework of continuous or discrete lines. Variants of notation of three-dimensional compomatrixes have also been developed - a geometric figure for a geometric body given by a frame of points arranged in a frame of discrete lines. An explanation is provided for the formation of compomatrixes-a geometric figure for a geometric body that is continuously continuous. This compogeometric matrix appears as the basis for the formation of a three-parameter point polynomial, which compositionally interpolates the points of a geometric body both on its surface and inside it.

Keywords: Compomatrix-geometric figure, point compomatrix, parametric compomatrix.

References

1. Adoniev, Ye. (2018) Composite method of geometric modeling of multifactorial systems: Dr. thesis K.: KNUBA. [in Ukrainian].
2. Vereshchaga, V. (2017) Composite geometric modeling: Monograph. Melitopol: FOP Odnorog T.V. [in Ukrainian].
3. Vereshchaga, V., Naidysh, A., Adoniev, Ye., Lysenko, K. (2019) Fundamentals of composite geometric modeling: a textbook. Melitopol: FOP Odnorog T.V. [in Ukrainian].
4. Lysenko, K. (2022) Theoretical foundations of the methods of formation of compositional lines and surfaces: Ph.D. Kyiv. KNUBA. [in Ukrainian].
5. Pavlenko, O. (2022) Comparative analysis of composite interpolation with traditional methods. *Applied geometry and engineering graphics*. K., 103, 162-174 [in Ukrainian].
6. Pavlenko, O. (2023) Parametric composite matrices. *Collection of theses of reports of the XVII International Scientific and Practical Conference "Obukhov Readings" March 30, 2023*. KNUBA. Kyiv, 91-96 [in Ukrainian].
7. Lysenko, K. (2023) Point composite matrices. *Collection of theses of reports of the XVII International Scientific and Practical Conference "Obukhov Readings" March 30, 2023*. KNUBA. Kyiv, 97-99 [in Ukrainian].